

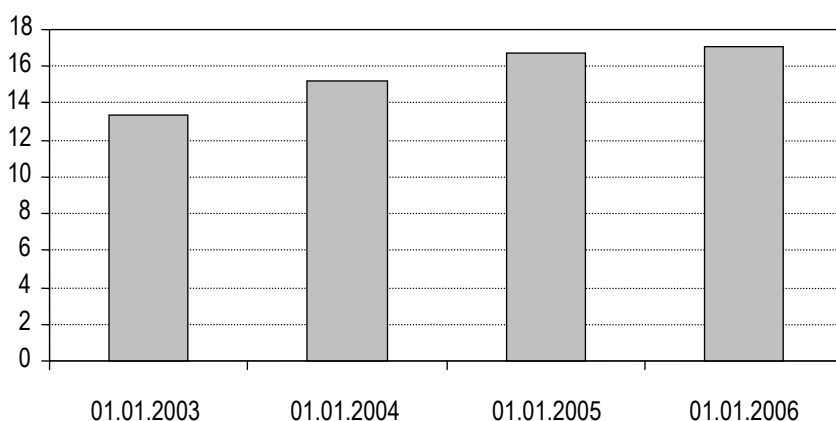
## **ПОСИЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА РИЗИКАМИ ЯК НАЙГОЛОВНІШЕ ЗАВДАННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ**

**Постановка проблеми.** Стрижнем економічної інфраструктури є банківська система, становлення і розвиток якої ми нині спостерігаємо. В найближчий час очікується прихід на український банківський ринок філій іноземних банків, а значить приток іноземного капіталу. Необхідно вжити додаткові заходи щодо стабілізації банківської системи, які дозволять наблизити банківську систему України до виконання нових вимог базельського комітету, зокрема посилення контролю ризиків з боку банківського нагляду НБУ.

**Мета статті** – дослідження питання про необхідність посилення контролю за ризиками в банківській діяльності.

**Виклад основного матеріалу.** Питання напрямку геополітичного вектора розвитку України на сьогодні вже не є дискусійним. Євроінтеграція нині не лише офіційно визнана на вищому державному рівні, а й сприймається як належне широкими верствами населення. Проте подібна визначеність на принциповому рівні лише посилює наголос на необхідності імплементації економічного блоку інтеграційних процесів.

Хоча ліквідність українських банків зростає помірними темпами, але залишається нижчою, ніж у більшості країн – нових членів ЄС (більше ніж 20 %) і потребує підвищення (рис. 1).



**Рис. 1. Динаміка ліквідності банківської системи України, %**

Концентрація банківського капіталу в Україні не сприяє розвитку конкуренції. Станом на 01.10.2006 9 з усіх працюючих українських банків залучають на українському ринку більше 50 % коштів. Кредитний портфель

інших 9-ти банків складає частку більшу ніж 50 % кредитного портфеля всіх банків України.

Капіталізація банків в Україні потребує підвищення, залишаючись наднизькою і навіть меншою, ніж в Росії.

Коливання залишків на поточних рахунках банків України іноді перевищує 15 %, що свідчить про значну волатильність українського банківського ринку і потребує від банків приділення особливої уваги до процесу управління ризиками. Статистичні характеристики цього показника на вибірці за останні два роки відображені в таблиці 1 та на рис. 2.

Таблиця 1

Характеристика	Показник, %
Середнє відхилення	0,0946
Стандартне відхилення	0,0188
Скіс	1,0126
Екцес	6,1868
Максимальне відхилення	12,3408
Мінімальне відхилення	-6,4706

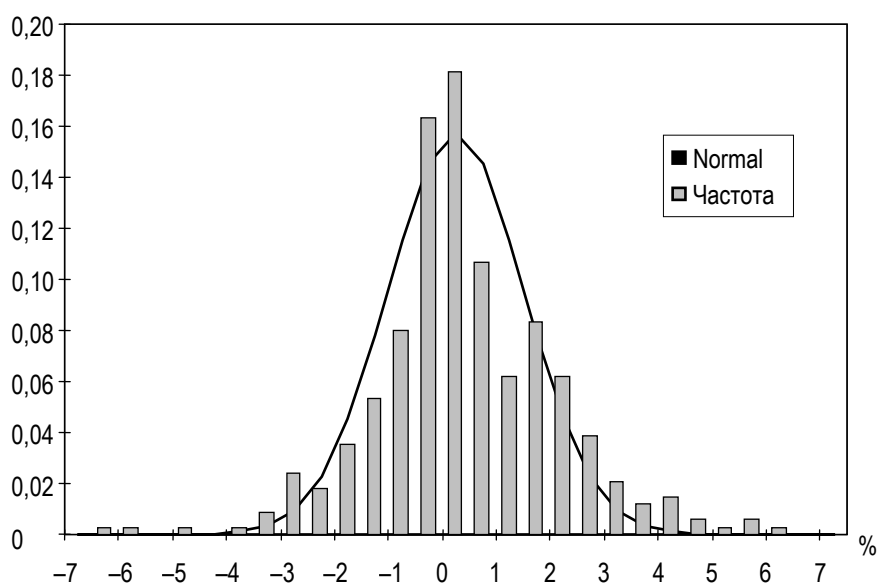


Рис. 2. Гістограма розподілу відхилень від середнього значення

Порівняння динаміки структури активів українських банків зі структурою активів банків країн – нових членів ЄС свідчить про необхідність часткового обмеження частки іноземної валюти в операціях українських банків. Частка іноземної валюти в кредитному портфелі українських банків зростає і перевищує відповідний показник в Угорщині, Чехії, Польщі та Словаччині. В той же час, існує велика зацікавленість у купівлі українських банків іноземними інвесторами. Як заявив голова відділення KPMG з фінансового злиття в Східній Європі Тамаш Шимоньї “Росія та Україна – це золота жила”. На цих ринках великий потенціал

зростання, і вони страждають від нестачі банків. Загальний обсяг активів російського банківського сектора складає менше 50 % від національного ВВП, а в Україні цей показник не перевищує 60 %. Проте в Західній Європі загальний обсяг активів банків складає близько 300 % ВВП. При цьому обидві країни є лідерами зростання: банківський сектор України збільшився на 93 % в 2005 р., а російський – на 51 %.

Успішний розвиток української економіки тісно пов'язаний з темпом зростання інвестиційних ресурсів. Вирішенню актуальних соціальних проблем суспільства сприятиме розвиток довгострокового іпотечного кредитування житла. Але з цим пов'язані певні ризики, які виникли внаслідок недостатньо продуманого підходу до проблеми регулювання ринку іпотечних відносин. В Україні до недавнього часу іпотечні відносини регулювалися лише Законом України “Про заставу”. І незважаючи на прийняття Закону України “Про іпотеку”, банківські ризики залишаються до сьогодні нерегульованими. Про це зокрема свідчить недавня махінація з “Еліта-Центром”.

В Україні відбувається поступовий процес становлення інституту іпотечного кредитування. І хоча вартість отриманої застави станом на 01.10.2006 на 45,9 % перевищує розмір кредитного портфеля банків України, іпотечне кредитування потребує окремого додаткового контролю з боку банківського нагляду.

Дані таблиці 2 свідчать про те, що іпотечне кредитування в Україні зростає більш швидкими темпами, ніж темпи зростання кредитного портфеля, капіталу банків та коштів клієнтів банків. З цього виникає необхідність додаткових заходів щодо регулювання банківських ризиків пов'язаних з іпотекою.

Загалом розглядалася іпотека, яка відображена в балансах українських банків, формується з трьох складових (рахунків 9520-9523):

9520 П “Земельні ділянки”.

9521 П “Нерухоме майно житлового призначення”.

9523 П “ Інші об’єкти нерухомого майна”.

## Окремі показники діяльності українських банків

Показники	01.01.2005	01.01.2006	Зміна, %
Кредитний портфель, млн. грн.,	97197,1	142276,8	46,4
В тому числі:			
кредити, надані фізичним особам, млн. грн.	14598,6	33155,6	127,1
кредити, надані суб'єктам господарської діяльності, млн. грн.	72874,7	109121,2	49,7
Іпотека житлова, млн. грн.	7685,9	24973,7	224,9
Іпотека землі, млн. грн.	472,1	2156,8	356,8
Іпотека інша, млн. грн.	34889,5	73955,7	112,0
Власний капітал, млн. грн.	18421,4	25450,9	38,2
Вкладення юридичних осіб, млн. грн.	–	73510,8	–
Вкладення фізичних осіб, млн. грн.	–	73583,3	–
Кошти клієнтів банку, млн. грн.	90934,6	147094,1	61,8
% іпотека до власного капіталу	233,7	397,2	–
% іпотека до коштів клієнтів	47,3	68,7	–
% іпотека до кредитного портфеля	44,3	71,0	–

Аналіз процесу розвитку іпотечного кредитування українськими банками, коли розмір іпотеки складає більше 70 % розміру кредитного портфеля, викликає додаткову занепокоєність. З цього виникає необхідність додаткових заходів щодо регулювання банківських ризиків, пов'язаних з іпотекою.

Наприклад, можна додатково ввести покриття банками іпотечних ризиків, яке залежатиме від ступеня готовності будівлі.

Назріла необхідність заміни старих економічних нормативів, які регулюють діяльність банків в Україні. У старих нормативах не враховані базельські принципи контролю за банківськими ризиками (зокрема, широко відомі VaR-методи).

**Висновки.** На сьогодні в Україні назріло запровадження контролю за банками на основі методології обмеження ризику (зокрема, застосування VaR-методів). Сутність цього полягає в тому, що для всіх банків значення економічних нормативів послаблюються, тобто стає менше обмежень та більше можливостей. Для банків, для яких волатильність ризику низька (присутня стабільність в роботі), послаблені значення нормативів дозволяють вдосконалити свою роботу. Для банків, для яких волатильність ризику достатньо велика, контрольні значення нормативів будуть порушені.

### ***Список літератури***

1. Геєць О., Домрачев В., Лондар С. Основи банківської справи та управління кредитними ризиками. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 237 с.
2. Приложения. Финансовые риски, 2 (43)'2006.
3. Раєвський К.Є., Конопатська Л.В., Домрачев В.М. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни “Банківський нагляд”. – К.: КНЕУ, 2003. – 174 с.

Отримано 26.01.2007

Раєвський, К.Є. Посилення контролю за ризиками як найголовніше завдання банківського нагляду в Україні [Текст] / К.Є. Раєвський, В.М. Домрачев // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. - Суми: УАБС НБУ, 2007. - Т. 20. - С. 38-42.